

Årsmelding for STIFTELSEN MUSEA I NORD-ØSTERDALEN

Museumssentret Ramsmoen 1993

INNLEDNING

MUSEA I NORD-ØSTERDALEN Museumssentret Ramsmoen (Museumssentret) har nå fungert ett år som egen institusjon. Det viktigste har vært å sikre den videre utvikling og finne sin plass, i praksis betyr det at arbeidet stort sett har fulgt det samme spor som tidligere, fordelt innsatsen mellom utvikling av Ramsmoen og virksomhet i og for regionen.

ORGANISASJON

Styret har bestått av: Odd S. Grindal leder, Åge Lohn nestleder, Nora Storbækken, Olav Distad, Øistein Buraas og Rachel Haarseth.

Styret har hatt 2 møter, der hovedsakene har vært økonomi, budsjett, Museumsbygg på Ramsmoen, bemanning, restaurering, utstilling mm
Representantskapet holdt årsmøte på Ramsmoen 1. juni med 25 deltakere.

ØKONOMI

Museumssentret har mottatt 516.000,- over tilskuddsordningen fra fylket, 786.000 i sysselsettingsmidler og 400.000 fra Norsk Kulturråd, det siste til innredning av arkiv, restaurering av eldre bebyggelse på Ramsmoen mm. Kommunene i Nord-Østerdalen yter kr. 10,- pr. innbygger. Etterspørselen etter Museumssentrets tjenester har økt, og dermed også egeninntektene.

BEMANNING

Faste stillinger, Per Hvamstad konservator 1/1 og Rachel Haarseth fotomedarbeider 1/2.

Sommerhjelp: Liv Marit Gran

Sivilarbeider John Olav Ordertrøen, sluttet 10. mai.
Prosjektmedarbeidere Amund Spangen og Bjørn Bækkelund.

På SKAP-midler og lønnsrefusjon: Helga Reidun Nettet, Trine M. Sørhus, Vegard Røhme, Engebret E. Horten, Egil Nordli, Torgeir Rennemo, Per Sv. Lysgård, Morten Rønningen, Stein Erik Holm, Kjell Sivertsgård, Rune Alander.

Tilsammen er det utført ca. 10 årsverk, derav 1 1/2 årsverk i fast stilling.

Av de 120,6 mndsv -19300 timer- som er utført, fordeler innsatsen seg grovt sett slik: Kontor/administrasjon 11,9 mndsv. Foto/dokumentasjon/registrering 12,7 mndsv. Formidling/publikasjon 9,9 mndsv. Spesielle prosjekt 24 mndsv. Vedlikehold/bygg 50,2 mndsv. Kulturvern 8 mndsv, Møter/seminar mm 1,6 mndsv. Vi kan vise til svært lite sjukdomsfravær, til tross for en usikker arbeidssituasjon.

KONTOR OG BIBLIOTEK

Den daglige administrasjon tar stadig mer tid, omfattende brevførsel, mange henvendelser, personalsaker, lønn, økonomi og tilrettelegging av virksomheten. Biblioteket har økt med 211 (293) bøker / hefter, mesteparten som gave og gjennom bytteforbindelser.

MUSEUMSUTBYGGING

Museumssentret har utført mye planlegging- og tilretteleggingsarbeid, bl a: Husantunet, Folldal Bygdetun, Bull-museet, Tynset Bygdemuseum, Atnbrufossen. Et omfattende arbeid er utført på Ramsmoen, stabbur, ildhus, hovedbygning er restaurert, snekkerverkstedet er

Skifertake legges på det nye verkstedet på Ramsmoen, f v: Morten Rønningen, Stein Holm og Egil Nordli. Huset inneholder arkiv, lokalhistorisk arbeidsrom og snekkerverksted (70838)

ferdig bygd og tatt i bruk. Inntunet er nå i satt i bra stand, utearealet også. Nå gjenstår bare stallen, som altså skal erstattes med det framtidige museumsbygget.

MUSEUMSBYGG PÅ RAMSMOEN

Vi har arbeidet videre med planlegging, planløsning og eksteriør. Kulturrådet bevilget 1.5 mill, forutsatt at resten skaffes lokalt og arbeidet kan starte i løpet av 1994.

Teknisk hovedutvalg har gitt rivingstillatelse, men vi får ikke rive før finansieringen av nybygget er sikret (kommune og fylke som gjenstår)

SAMLINGENE BEVARING

Sammen med flere museer og Bevaringsavdelingen har vi fortsatt **Bevaring 1993** med hovedvekt på ordning av samlingene, registrering. Dessuten begynt arbeidet med å bygge opp et **husarkiv**, samling av alle opplysninger

om husa, dokumentere endringer før og etter at huset har kommet i museets forvaring. Fotodokumentasjon og vurdering av hvert enkelt hus slik at vi kan ha oversikt over bevaringssituasjonen og forslag til tiltak.

Det er utført en del praktisk arbeid for Tynset Bygdemuseum, Tyllidalen Bygdetun, Bull-museet. Dessuten Midtdal Nordre, Tufsingdalen, Røset, Vingelen, Neby Bortistuen, Tynset og setermeieriet i Rausjødalen, Tolga.

INNSAMLING / DOKUMENTASJON

Dokumentasjon

Byggeskikk og gruvehistorie har fremdeles vært hovedarbeidsfeltet, pga pågående (privat) bokprosjekt. Ca. 20 intervju er utført. Dessuten har vi arbeidet en del med Kulturminner i utmark, i samarbeid med Folldal er det registrert dyregraver mm. Samlet opplysninger om bruk av Gammeldalen og Tjønnområdet i Tynset. Vi har samarbeidet med Anders Løøvs og Sverre Fjellheim om registrering av sør-samiske kulturminner

Fotoarbeid

Fotobevaringsarbeidet har fortsatt som tidligere, med følgende innsats:

Os	23
Tolga	38
Tynset	125
Alvdal	269
Folldal	208
Rendalen	35
Stor-Elvdal	10
Østerdal ul o a	83
Sum	791 (999)

Samlinga av gamle negativer har ikke økt i 1993.

Dokumentasjonsfotografering har fortsatt, svart/hvitt samlinga har økt med 1567 negativer, mens det er tatt 1601 lysbilder, lysbilde-samlinga omfatter nå ca. 18800 lysbilder.

Museumssentret har nå ca. 72.000 negativer, gamle og nye.

Det har vært økt etterspørsel etter kopier av gamle bilder, særlig til bokillustrasjoner. I forbindelse med bokprosjekta Østerdalsungdom og Bygge og bo i Nord-Østerdalen er det drevet avfotografering. For å nå ut med de gamle bilda et lagt inn en serie med **Gamle bilder på video** til bruk på bibliotek, skoler mm

KULTURMINNEREGISTRERING

Samarbeidet med kommunene og fylkeskommunen om Sefrak har fortsatt. Vi har utført arbeidet på oppdrag fra Folldal kommune, som nå er ferdig, og hatt den faglige ledelse for Tynset. Vi har ellers bistått med opplæring, oppfølging, fotoarbeid o a i de øvrige kommunene som driver med oppretting. Negativmaterialet er inntil videre samlet på Ramsmoen, men alle Sefrak-negativer skal overføres for framtidig oppbevaring på Hedmarks-museet.

UTREDNING / FORSKING

Arbeidet med Folldal verks historie har fortsatt, ferdig med eldste perioden 1747-1879.

Det er samlet inn opplysninger om Bo og byggeskikk i Nord-Østerdalen som ledd i Amund Spangens bokprosjekt.

Vi har arbeidet med dokumentasjon- og informasjonsopplegg for Tynset kommune for Gammeldalen, Tjønnområdet, Utskiftingsfeltet i bygda og Kulturlandskap i kommuneplanen. Vi har laget bidrag om tradisjonell byggeskikk til Vegleder i byggeskikk og utforming av nærmiljøet og drevet materialinnsamling i forbindelse med vassdragsplaner: Orkla, Glåma og Femund/Trysil-vassdraget. Avsluttet et prøveprosjekt for supplering av Gards- og slektshistorie for Folldal.

FORMIDLING

utstillinger

Utstillingen **Østerdalsungdom gjennom 100 år** ble

Ved Marsjøen i Follidal har Per Arne Pedersen funnet flere løsfunn, pilspiss mm i grønn skifer, antakelig fra ei hustuft som er utvasket under oppdemming av sjøen. Einar Kolsrud (kultursjef) Kåre Kirkvold, Per Arne Pedersen, Jochen Komber (fylkesarkeolog) på befarig. (70158)

laget til Østerdals UL's 100 års jubileum, den ble først vist i Galleri Elgen, seinere ombygd til sommerutstilling på Ramsmoen. Vi mottok midler fra Tynset Folkehøgskule, Fondet.

Juleutstillingen kunne også i år by på mange nye utstillere og stor oppslutning. I forbindelse med Garborg-

dagane var vi med å å lage utstilling om Hulda Garborg i Tynset Bibliotek.

Dessuten har vi skaffet gjenstander, bilder mm til en rekke mindre utstillinger.

Publikasjoner

Fotoboka **Østerdalsungdom gjennom 100 år** ble gitt ut i samarbeid med Østerdal Ungdomslag med Kirstine P. Tallerås, Helga R. Nettet, Inger Aasgaard, Marit H. Tronsvang og E. Ryen som redaksjonskomite og drivkrefter. Trykt i 2000 hos Smith Reklame

Nord-Østerdalen Årbok for Nord-Østerdalen 1993 kom ca. 1. des. i et opplag på 1200, med bidrag fra / om Nicolai Ramm Østgaard og Einar Østgaard, Rune Alander, Kåre Kirkvoll, Vegard Røhme, Amund Spangen, Helga Reidun Nettet, Rachel Haarseth, Jon Krokmoen, Per Hvamstad.

Amund Spangen ga ut boka **Bygge og bo i Nord-Østerdalen** på Forlaget Bonytt, opplag på 2000. Arbeidet var også støttet med stipend, han brukte bilder og dokumentasjonsmateriale fra museumssentrets arkiv.

Kurs og seminar

Vi har arrangert steinmurerkurs i samarbeid med Folkeuniversitetet, med praktiske øvelser i Museumsparken, bokdag og julemøte sammen med Fortidsminneforeningen..

Vi har holdt foredrag / forelesninger om / for: presentasjon av bo og byggeskikk i NØ for fylkesagronomer, byggeskikkseminar på Glomdalsmuseet, utvikling av driftsbygninger på idedugnad om bruk av tømmerbygninger i landbruket, Kulturgruppa Holmen vg. Trontun vg, om kulturminner og -ressurser i Dalsbygda og Tufsingdalen, til bruk i næringsutvikling, spesielt bygdeturisme, kulturlandskap på Tolga, kulturkonferanse i Folldal om biblioteket og museet, om norsk museumsvesen på Konservatorskolen, København.

Vi har holdt noen spesialomvisninger i Museumsparken: Mart'ns kjørere, Fedraheimstua Garborg, Mortensson, barnehager, deltok i Åpen dag i forbindelse med Tynset Bygdemuseums 70 års markering og Kulturminnedagen med omvisning i Bortistuen Neby. Det arbeides med omvisingsopplegg for Dølmo og innredning av Lonaseterstua og Arbeiderleilighet på Folldal.

Samarbeid med skoler

Samarbeidet med Tynset barneskole om slektsforskning og Os og Dalsbygda skoler om kulturlandskap.

Næringsutvikling

Vi har hatt kontakt med enkeltpersoner, bedrifter mm som vil drive utvikling av produkter innen husflid, håndverk og restaurering, som produksjon av takspen, tjære, tekstiler, sølvsmykker mm

KULTURVERNSAKER I KOMMUNENE

Vi har også i 1993 bistått i mange kulturvernsaker i kommunene, med kommunene eller privatpersoner som samarbeidspartnere.

Vollan, restaurering av gardsanlegget, delegert antikvarisk myndighet fra Fylkeskommunen.

Røstvangen, registrering av kulturminner i forb. med opprydding.

Atnbrufossen, Sollia, restaurering av sag, bastu, kraftstasjon, fløteranlegg mm i fossen, faglig ansvarlig for restaurering.

Teldammen, restaurering av fløterdam, faglig leder, prosjektet gjennomføres i samarbeid med Tynset kommuner med kultur-, miljø- og landbrukssektoren og grunneierne.

Fiskvikrokdalsdammen, fløterdam, planlegging av restaurering

Andre aktuelle saker: Tynset jernbanestasjon, RV 30 gjennom Tolga, Tjurumyr i Alvdal (rester etter tjærebrenning i myr) Klebersteinbruddet på Kvikneskogen, funn av fornminner ved Marsjøen (redskap av grønn skifer)

Vi har anbefalt en rekke søknader om lån på antikvarisk grunnlag og hjulpet private eiere i arbeidet med å søke om midler fra Fylkeskommunen til fredete / verneverdig bebyggelse, spesielt nevnes: Utistuen, Vingelsåsen, Holden, Tufsingdalen, Storstu Berger, Rendalen med lensmannsarrest, Nystuen Unset med fredet barfrø, Hagen, Ytre Rendalen, Kvernhusøyen, Alvdal.

Under restaurering på Vollan kom det fram en del gammel panel, med spennende sjablongmaling, brukt som taktro ved forskjellige ombygginger på 18- og 1900 tallet. (69787)

Vi har løpende kontakt med landbruksmyndigheter når det gjelder midler over jordbruksoppkjøret til kulturlandskap og verneverdig bebyggelse

DELTAKELSE I FAGLIGE UTVALG O.L.

Per Hvamstad er leder i Arbeidsutvalget for Bevarings-

avdelingen, varamedlem i styret for Musea i Hedmark Amund Spangen sekretær i Fortidsforeningen.

REISER, MØTER MM

Besøkt museer og severdigheter i Ljusdal, vennskapskommunen til Tynset, Jeløya Naturhus.

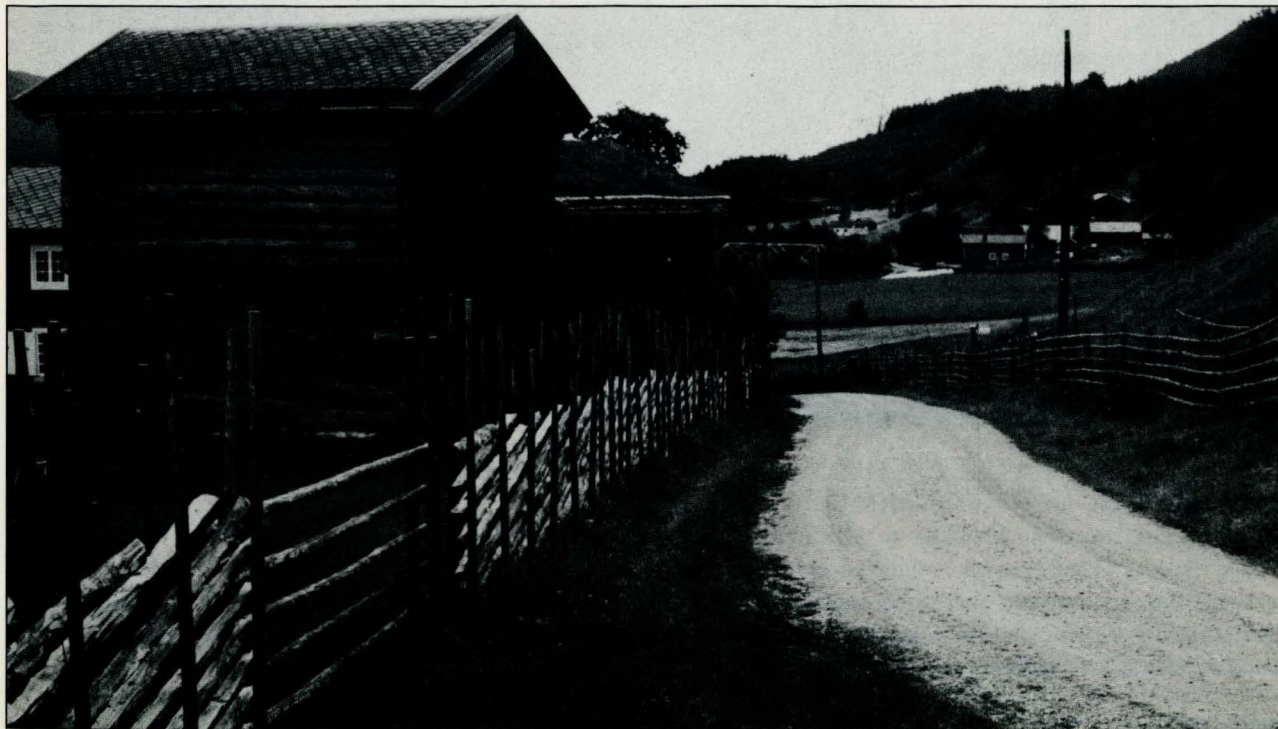
Deltatt på Norges Forskningsråds forskningsseminar, seminar om Fotobevaring, Multimedia til bruk ved museer, Friluftsseminar, seminar om lokalhistoriske arkiv, bokproduksjon.

Hvamstad deltok dessuten på NKKM's årsmøte og 75 årsjubileum

AVSLUTNINGSKOMMNETAR

Takket være sysselsettingsmidler og bevilgninger fra Norsk Kulturråd ble 1993 et bra år for Museumssentret på Ramsmoen. Men nok en gang må en konstatere at spesielt fylkeskommunen, men også kommunene, støtter lite opp om å utvikle et senter for museums- og kul-

turvern, med vekt på bevaring og formidling. Det er verdt å merke seg at av de 516.000 som står på fylkets budsjett, refunderer Staten ca. 320.000. Fylket yter altså under 200.000 til vårt arbeid. Hadde det ikke vært for Norsk Kulturråd og Sysselsettingsmidler hadde det ikke vært noe på Ramsmoen. Gledelig er det å konstatere at arbeidet med desentralisert museumsvesen har støtte sentralt og at vi i 1993 kan bidra med 10 årsverk og arbeidsoppgaver til mange arbeidsledige. Uten ekstra bidrag til administrasjon mm. At vi fremdeles etter 18 år mangler en handverker, sier vel sitt om fylkets vilje til å prioritere museums- og kulturvernarbeid i Nord-Østerdalen

Bull-museet har fått mye fin skigard, skigardmester har vært Gudolf Mømb. Foto: Ole Bjørn Salvesen